

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

Dávid Ferencz emlékéhez.

— Rapsodia. —

Ki nem oltá három század . . .	Kevés emlék . . . nem is csoda ;
Régi féynél új fény támad . . .	Háromszáz év pusztította,
Meg ne szünjék dal és ének	Még is fényes, nemes alak . . .
Dávid Ferencz emlékének !	Dicsőitlek, magasztallak !
Luther, Kálvin csak a kezdet . . .	Déva magas büszke vára,
A bátrabbak tovább mentek . .	Hová egykor be volt zárva,
Fele úton meg nem álltak,	Őszsze omlott, szélylyel vetve,
Észszel, vészszel szembe szálltak.	Hirnevét el nem temette.
És a harcban . . . puszta szóra . . .	S ha nem szólna dal és ének,
Országokat vesztett Róma . . .	Majd a kövek beszélnének . . .
Vesztett a menny — az Óhitben . .	Egy kerek kő . . . az volt csak szép,
Kilett mondva: Egy az Isten . .	Hogy lelkesült szaván a nép !
Kilett mondva, meg nem értve,	Vállán vitte nagy templomba,
A proféta meghalt érte . . .	Vallására áttért nyomba
De él a hit — él az eszme,	Es őrizte bajban, híven
Megőriztük nincs elveszve.	Dávid hitét: Egy az Isten.
Ez az eszme tovább terjed,	Ki nem irtá három század . . .
Bejár kunyhót fényes termet,	Régi féynél új fény támad . . .
Hódít lelket, szivet megnyer,	Ne szünjék hát dal és ének
Utját el nem zárja tenger.	A nagy férfi emlékének !

Nagy Lajos.

János Zsigmond, Magyarország választott királya.*)

*) A kép körülírása magyarul: János Zsigmond, magyar királyfi, oppelni herceg. Az aláírás: a ki nézed János Zsigmond magyar arcát, kénytelen vagy könnyezni Magyarország nyomorúságán.

János Zsigmond.

(1540—1571)

Mindjárt negyedfél száz éve, 1540. jul. 13-án Zápolya János király Szász-Sebesen táborozott. Az ódon ház ott a piacon, melyben szállásolt maig is áll. Budáról hírnők érkezett, s nem kevesebb hirt hozott, minthogy Izabella királyné jul. 7-én fiat szült, s Magyarország harangjai zugnak. Az ágyuk a táborban megdördültek, a király kilovagolt, a korona hercezet éljenző serget maga előtt ellépteté. A jelenetet lakoma követte. Utána rosszul kezdé magát érezni, hivatá tanácsosait, fiát s fia következősi jogát szivökre kötötte, s egy hétre meghalt.

János királyt szept. 11-én Székesfehérvárt a magyar királyok sirboltjába helyezték. S azzal hivei a Rákos-mezőre gyültek, királyválasztó gyülésre. A királyné, ki alig egy éves nő s már özvegy, fiatalsága és szépsége egész pompájában Budáról lejött, fiát, ki alig látta a világot s már árva, János Zsigmondot Magyarország királyává választották.

A másik évben Ferdinánd király Zápolya özvegyét és árváját Budán ostrom alá veszi. Csaknem az utolsó perczben megjönnek a basák, tönkre verik az ostromló serget. Szolimán nyomukba Buda alá ér, s mert a Korán tiltja, hogy keresztény nő lakába lépjen, felkéreti a királynét, hogy kis fiát, kiért akkora utat tett, küldje le sátorába. Balsejtelem s könnyek közt engedett az anya. A mohácsi vész napján a kis királyt a tanácsosok Szolimánhoz kísérték. Egy óra mulva, midőn ajándékokkal megterhelten Budára ért, Budavára meg volt szállva. S harmadnapon a királyné vette az izenetet, hogy kapja Erdélyt s a Bánságot, készüljön utra, de azon ígélet mellett, hogy ha a királyfi felnő, Budát visszakapja.

Izabella és János Zsig. Lippán van, midőn Erdély rendei 1542. jan. 10-én Tordára gyültek. Fényes küldöttséget indítottak s felkérték a királynét, hogy Erdély bércei közé vegye magát. Még fényesebb kíséret indult, s a bujdosó királyi családot Fehérvárra kísérték; s mert a püspökség néhány nap előtt megürült, a püspöki lak lett királyi palotája.

Más évben (1543. febr. 16.) Tordán kimondják a függetlenséget, Izabellát fejedelmi jogokkal ruházzák fel. Erdélyt a török védnöksége alá bocsátják, ki szabad fejedelem választást biztosít.

A török 1551-ben elrendelte János Zsigmond megkoronáztatását. Enyedre hirdették az országgyülést. Martinuzi, ki azt ellenezte, szétverte. Német hadak indultak Erdély ellen, Izabellát lemondatták, Kolozsvárt kellett volna lemondania. A mint ide indult, Felvinczen a német katonaság megrohanta, a koronát elvette. S mire (jul. 26.) a gyülés

megnyílt, a koronajelvények ott feküdtek a piaczi templom oltárán. Izabella 11 éves fiával megjelent, gyásza, beszéde inkább szemre hányás volt, mint lemondás.

A királyné haza ment Egy uralom kezdődött, melynek első áldozata Mártonuzi lett. A késő bánat erőt vett a kedélyeken. Petrovics a bánóság fővezére a hangulatot, melyet ez időben keletkezett képünk aláírása fejez ki*), felhasználta, fegyvert fogatott Izabella után küldöttség ment s 1556. okt. 22-én diadalmenetben érkezett Kolozsvárra, 17-ikévből járó fia, János Zsigmond kíséretében.

Ily iskolán ment keresztül, mire három év múlva a kormányt átvette. Ifju még, de ereiben Zápolya vér, melynek minden dobbanása a nemzeti királyság tovább folytatása. S ha már a megkoronáztatás reményétől elesett, élére veti magát a gondolatnak, a magyar a kotmányosság, a vallásbeli szabadság és nemzeti függetlenségnek megmenteni annyit, mennyit lehet.

S ez időben, midőn Budától lefelé az anyahon a török kezében, Budán felül, a magyar királyságnak csak romja, a német birodalomba olvasztás félelmének sulya alatt, Erdélyben a nemzeti fejedelemség nem kevesebbet jelentett, mint alkotmányos szabadságot, fejedelem választási joggal, országgyűléssel, 12 tagu kormány-tanácssal, mely kormányzott, a megyéken választási joggal, mi az anya honban hiányzott. Jelentette a magyar királyi udvar folytatását, a nemzetiség fenntartását: az udvar magyar, az országgyűlés latin helyett magyarul hozza törvényeit, a nemzeti nyelv és irodalom ápolásra talál.

Jelentette különösen a vallásszabadság megerősítését, melynek dicsősége az erdélyi nemzeti fejedelemség eszméjének koronája. Az időben, melyben az inquisitio Európaszerte halálra keresett minden kutató szellemet, a mint a királyné Erdély földére lépett, Honterus brassai pap azonnal kitűzte az ágostai vallás lobógoját. 1542. októberében a brassai nagy templomban megkezdődött az ágostai isteni tisztelet; a mint Lengyelországból visszaérkeztek, más évben, a református vallás szintén elismertetett; s a mint a kormányt János Zsigmond átvette, az észlelődés még szabadabb tért nyert, a vallásos vitákon maga elnökölt, a lelkiismeret nyilatkozatainak utat engedett, s kifejelett az unitárius vallás, 1568-ban törvényességet nyert, s maga is udvarával elfogadta.

*) E képet, a „Magyar Történeti Életrajzok“-ból, a Magy. tört. társulat és a jeles folyóirat kitűnő szerkesztője Szilágyi Sándor magy. tud. akadémiai tag szivességéből közöljük.

E volt, miért az erdélyiek, s a még fiatal János Zsigmond lelkesültek. Már az is nagy érdeme, hogy udvarában az akkori idők legnagyobb embereit egyesítette. Tanácsában látjuk Békés Gáspárt, Báthori Istvánt és Kristófot, Blandratát, ki a reformatio ügyeit intézte.

Maga János Zsigmond, ha nem is birt atyja nagy tulajdonaival, mint a kit nő, de gondosan nevelt, több nyelvet beszélt, a szép művészet iránt kiváló érzékkel birt, mi a fejedelmi palota restaurálásában nyert kifejezést; kitűnően lovagolt, szenvedélylyel vadászott, uralkodói tisztét betöltötte, s mint kívántatott, hadat vezérelt. S erre nem soká meg is jött az alkalom.

Különösen, mivel királyi czimmel kívánt élni, Ferdinánd 1562-ben háborut indított ellene. Az anyaországból beszakadt Ballassák felkeltek ellene, a székelyeket is sikerült ellene fellázítani, a német hadak három éven át támadják: a béke ajánlatok egyre érkeznek, a királyi czimről való lemondás a fő kérdés, s ő mindezen viszályok közepette csak is mikor magát a töröktől elhagyatva látta, lépett az udvarral alkudozásba.

S éppen e pont az, hol János Zsigmond egyénisége kimagaslik. Alkudozásait a szultánnál, mint a Zápolya ház protectoránál, leleplezték. A porta kérdőre vonta. Nehogy ügyeit még bonyolultabbá tegye, azon merész választ adta, hogy magát személyesen kívánja igazolni. S a midőn Szolimán tudtára hozá, hogy Magyarországra, illetőleg Szigetvár alá indul, fejét koczkára téve, felültette Erdély legvirágzóbb ifjúságát, fényes kísérettel 1566. jun. 16-án Fejérvárról kiindult, tized napra Belgrádnál a Dunánál állt, melynek tulsó partján ott fénylett a szultán sátra, a roppant török seregtől környezetten. Jelentette magát, fényes küldöttség szállította át, s találkozása a szultánnal, mi egyéniségének az érdeme, úgy sikerült, hogy az általa megnyert világhódító örömét fejezte ki, hogy ismét láthatja, szerelmes fiának czimezte, jobbára ülteté; s midőn a Budára leendő visszahelyeztetése iránti óhajának kifejezést adott, a szultán nem kevesebbet ígért, minthogy nem tér addig vissza, míg ígérését, mit neki, mint gyermeknek tett, be nem váltja. Mi lett volna ezen lépésének következménye, kérdés maradt, mert mint tudjuk, Szolimán Szigetvára ostroma alatt meghalt.

Felemlithetnök még azt, hogy Kolozsvárt, mely addig szász város számba ment, ő tette 1568-ban magyar várossá az által, hogy kihallgatván a hegemonia felett viszálykodó kolozsvári magyarokat és szászokat, elrendelte, hogy a vezetés, s vele a nagy templom, egyik esztendőben a szászoknál, a másikban a magyaroknál legyen.

Midőn 1871. mart. 14-én 31 éves korában meghalt, az erdélyi fejedelemséget, mi másfél száz esztendeig a magyar nemzetiség, az alkotmányosság és vallásbeli szabadság menhelyévé lett, szervezetten, bevégezten hagyta utódaira.

Köváry László.

A szegény asszony olajos korsója.

— Bibliai elbeszélés. —

Gondoljátok kedves olvasóim, mintha a templomba volnátok és ott beszélném néktek ezt a szép történetet. Üljetek körbe s a ki közületek a legjobban tud olvasni, vegye kezébe a legszentebb könyvet a bibliát és olvassa fel hangosan a királyok második könyvének a negyedik részét. Ugy-e, hogy szép történet ez? Egy kegyes asszony van itt leírva, ki azon szerencsébe részesült, hogy korsójából az olaj soha ki nem fogyott.

Ránk nézve is nagy szerencse lenne, ha egy olyan vékánk lenne, melyből a buza, egy olyan tárczánk, melyből a pénz soha ki nem fogyna.

Hát ez nem is olyan csoda dolog, hogy meg ne történhessék! Csak igazán akarjuk s mind ez meg lesz! De hogyan? de miként? . . . Éppen erre tanít meg bennünket ez a szép történet.

Az a szegény asszony, a ki a kifogyhatatlan olajos korsóval birt: egy szegény özvegy papné volt, a ki sok gyermekkel volt megáldva, de férjétől szegénységnél egyebet nem örökölhett . . .

Szomorú dolog, hogy az Isten szolgálói még ma is legtöbbszörre, csak szegénységet hagyhatnak örökségül özvegyeik és árváik számára! . . .

Képzeltetik, mily nagy vala a szegény özvegynek sziv fájdalma, lelki gyötrelme . . . Az özvegység már magában is elég ok a szenvedésre. Elszakadni attól, kihez a szeretet rózsá láncaival csatolnak; halottnak tudni azt, kinek életét szívünk vérével megváltanók: leverő, szívet szaggató fájdalmakat okozhat . . . de anyának lenni s önön gyermekeit a nyomor és nélkülözések hullámainál körül véve látni, hallgatni keserves sóhajtásaikat, midőn a mindennapi kenyérért jajgatnak és táplálni nem tudni illendően azokat, kiket önvérével táplálna, miként a rege szerint a pelikán: oh ez kétségbeejtő állapot! . . .

Ily szomorú állapotban volt az a szegény özvegy papné! Elhagyatva mindenkitől, zaklatva hitelezőitől és minden szabadulás reménye nélkül. Egyedüli reménye, az árvák és özvegyek gondviselője, a jó Isten volt. Oh, boldogok a kik az Istenben bíznak, mert

azok meg nem csalatkoznak! Nem csalatkozott meg a szegény elhagyatott özvegy sem. A hol legnagyobb a nyomor: ott legközelebb van az Isten a maga atyai gondviselésével. Isten elküldé szabadító angyalát egy proféta képébe, ki az özvegy papnét kiszabadította vég inségéből.

A szegény özvegy papné elpanaszoló a profétának szive keservét, elhagyatottságát és szomoru özvegységét, lefestette a nyomort, melybe családjával együtt sülyedett, mely szerént egész birtoka egy korsó olaj . . . sőt, hogy a csapás annál nagyobb legyen: eljött az, a kinek adós, hogy szive meleg forrásán nevelt kedves gyermekeit, azon kor vad szokása szerint — rabszolgáivá tegye! . . .

Mit gondoltok, miként segített a proféta az özvegy szomoru állapotán? Könyöradományt adott-é? avagy embertársait adakozásra buzdította? Nem! . . . Látta a bölcs férfiú, hogy az özvegynek nyomora önhibájából származott, mert tétlen kétségbeeséssel azt várta, hogy Isten természetfeletti csoda módon segítsen rajta, pedig Isten bölcs törvények szerént tesz mindent . . . s még az ég madarainak is sokat kell ám röpkedniök, hideggel, széllel, zivatarral küzködniök, míg a tápláltatásukra megkívántató eledelre rá találhatnak, — hát az embernek, hogy ne kellene fáradnia a mindennapi kenyérért? midőn már kezdetben megmondattott: fáradsággal keressed a te mindennapi kenyeredet. Látta a bölcs proféta, hogy a szegény özvegynek nincs élettapasztalata — él a készletből s ha kifogy, adósságot adósságra halmoz, — azért nem tett úgy, mint a hogy az emberek rendszeren tenni szoktak: nem rázta le nyakáról egy néhány fillérrel a siránkozó özvegyet, nem adott neki könyöradományt, mert tudta, hogy a könyöradomány elfogytával jelenlegi nyomorába sülyed vissza, hanem hideg megfontolással kérdé: mond meg nekem, mi van a házadban? s midőn megtudta, hogy csak egy korsó olaj, ily tanácsot adott: menj el, kérj a te szomszédaidtól üres edényeket, keveset ne kérj. Zárkozzál bé magada te fiaiddal egybe és tölts az olajból mindenik edénybe és menj el és add el az olajat és fizesd meg annak, a kinek adós vagy, te pedig és a te fiaid éljetekek a maradékával. Azaz, mintha mondotta volna: jó asszony! miért keseregsz, miért szomorkodsz? . . . Kesergéssel, szomorkodással nem táplálhatod sem magad, sem gyermekeidet. Isten próbára tette hitedet, de azért nem szabad kétségbe esned! Hogy akarsz élni? tétlenül? . . . adósságból? . . .

A munkátlanság nyomorba, az adósság szolgaságba vezérel . . . Kerüld mind kettőt! Imé Isten gyermekekkel áldott meg, kik munkabírók. Házadnál olaj van, mely a legfőbb kereskedelmi cikk Judéában. Kezdj hozzá az olaj áruláshoz! Miért szégyelnéd? . . . Ne tekints az emberek balga előítéleteire! Sőt zárkozz szobádba: mondj le azon világi hiábavalóságokról, melyeket rangod szerént a világ tőled megkövetelne. Élj egyszerűen szegénységedhez képest s ha a jó Isten munkáitok után megáld: első dolgotok legyen adósságotokat letörleszteni, s csak azután áldozz a feleslegből a világi kényelemnek.

Mit gondoltok vajjon az elhagyatott özvegy papné megfogadta-é a próféta jó tanácsát? . . . Meg! és ez lett jövő szerencséjének megalapítója. A szorgalmon Isten áldása van! Az özvegy szomoru hajléka ismét felvirult s a jó lét és megelégedés paradicsomává változott.

Bizony ma is a ki tétlenül él, erején felül költekezik s adósságot-adósságra halmoz: ön kezeivel vonja be hajlékába a nyomor, a szenvedés, a kétségbeesés borzasztó rémeit; feldulja a családi élet boldogságát, számkiüzi magát és szerelmeseit azon édenből, melyben a földi élet legszebb öröm virágai virulnak.

Nem árt mindezekről gondolkozni.

Ugy-e szép történet ez? méltó volt hogy meghallgassátok! A tanulságot nem is kell hogy megmondjam, mert mindenki önként reá jött. **A ki tehát azt akarja, hogy azon szerencsébe részesüljön, hogy vékájából a buza, erszényéből a pénz ki ne fogyjon: hittel párasítson munkásságot és okos takarékoszágot . . .**

Ne mondja senki, hogy szegény, elhagyatott, ha egyszer Isten ép testtel és egészséggel áldotta meg: nyitva áll mindenki előtt az ut, a jólét és boldogság biztosítására. Miért rettegnetek a munka fáradalmaiktól midőn jólét, egészség és boldogság virul nyomában, a restség párnáján pedig: szegénység, nyomor, bűn s a nyavalyák torz alakjai hevernek . . .

Csak kishitűség ne szállja meg lelkünket: az élet legzordonabb anyagi csapásait is lankadatlan munkásság és okos takarékoszággal kárpótolhatjuk. Erre tanít bennünket az olajos korsó története.

Kitartó munka igaz hittel
Arat győzelmet névvel, hirrel . . .
Elődbe tár tündér világot:

Nyugodt szívet s hiv boldogságot . . .

A henyesség: sátán párnája,

Hívét — nyomor s gyalázatot várja . . .

Rédiger Geza.

Levelek Kolozsvárról.

I.

Kedves székely atyámiai, engedeljétek meg, hogy szívből üdvözöljelek titeket. Összesen csak két hétig utaztam szép hazátokban, Háromszéken, Csíkszéken s a Hargitán keresztül; de mintha látnám, templomok villogó pléh fedeleş tornyát, s körülötte a csinos, tisztára meszelt, fatornáczos kis fehér házakat; s körülötte a csinos, tisztára meszelt, fatornáczos kis fehér házakat; s leginkább ez tetszett nekem. Semmi sem vonz úgy, mint a csinoság, tisztaság.

A hollandusok is, egy gazdag, mivelte nép, híresek arról milyen tisztán tartják házaikat; egyre mossák, kefélik, kívülről, belülről. Saját személyöket kevésbé gondozzák. Ebben hibáznak. A test tisztántartása még fontosabb mint a házé.

Volt a rómaiaknak egy böles mondásuk. Tudjátok kik voltak a rómaiak? Róma híres, nagy város, Olaszország fővárosa, hol székel az olasz király, s vele együtt a pápa, a r. katolikus egyház feje. Régi város ez a Róma, már akkor létezett, mikor még nem volt sem magyar, sem székely e hazában, ezeröttszáz, kétezer évvel ezelőtt, körülbelül hatvanadik, hetvenedik nagyapánk idejében. Akkor Rómát más nép lakta mint a mostani. Ezen hajdani rómaiaknak volt tehát egy mondásuk, mely az ő nyelvükön, azaz deákul, így hangzott: MENS SANA IN CORPORE SANO, a mi magyarul azt jelenti: ép lélek ép testben. Vessétek jól be ezen mondást eszetekbe; semmi sem fejezi ki jobban milyennek kell lenni az embernek, hogy valóban ember legyen. Ép lélek, ép testben. Tehát az ép, egészséges test egyik főkéllék arra, hogy emberek legyünk. És mi által lesz testiink egészséges? Nagy részt az által ha tisztán tartjuk.

Tudniillik a bőrön keresztül sok minden kipárolog, mi ha testiinkbe reked, ártalmassá válik, s betegségeket okoz. S ezen kipárolgás a bőrön keresztül csak úgy mehet végbe, ha a bőr tiszta, ha sokat mossuk, nem hagyjuk hogy szenny rakodjék reá, mert a szenny bedugja a bőr láthatatlan lyukacsait, melyeken át történik ama felette hasznos kipárolgás.

A rómaiak, kiket imént említettem, jól tudták ezt. Azért is voltak roppant fürdő épületeik, melyekhez képest falusi templomaink tőrpe czigány kunyhók.

Ezen nagyszerű palotákban azután mindenfélekép meglehetett fürdőni, hideg, meleg vízben, vízpárában stb. S ide nem csak az urak jártak, mint Budapesten a Rácz-fürdőbe, hanem mindenki, gazdag és sze-

gény, igen csekély árért, némely helyt éppen ingyen. A fürdés Rómában, általános életszükség volt, mint nálunk az evés, ivás.

Korunkban, a gazdagok eléggé gondolozák testüket, főleg Angliában, hol e miatt a gazdagok tovább élnek, egyre-másra, mint a milyen hosszú szokott lenni rendszeren az emberi élet. Egyik barátom, külföldön tartózkodván, tanuja volt egy angol család megérkezésének ugyanazon vendéglőbe, hol maga is szállva volt. A család hat tagból állott, s a kocsitetején, melyen érkeztek, éppen ugyanannyi fürdő-kád sorakozott egymás mellett. Mindegyiknek meg volt a maga külön fürdő-kádja s azzal utazott. Ezen fürdő-kádak különben összehajtható gummiszövetből voltak készítve.

De nem csak Angliában, általában mindenütt a gazdagok tisztán tartják testüket. Messze van már az idő, mikor egy erdélyi kanczellár, a nagy hírű Betlen Miklós, ki saját életét oly érdekesen írta meg, pirulás nélkül írhatta, hogy kezét ugyan mindennap, lábát egyszer egy héten, de arcát soha sem szokta mosni, kivéve ha éppen valami sár vagy egyéb gaz véletlenül be nem piszkolta arcát.

Sokat változtak azóta a szokások. Volt többi közt az emigrációban, 48 után, egy igen eszes és mulatságos erdélyi fő ur, ki annyira szerette a tisztaságot, hogy pajtásai olykor nevettek rajta. Az egyik mondta: „ugyan piszkos lehetsz barátom, hogy örökké kell mosakodnod.“

A tiszta köröm, nevezetesen, rendes dolog uraknál. Egyszer egy inas bejelent gazdájának valamely idegent. „Ki az, hogy hívják? Kérdé a házi ur. — Nem tudom, felel az inas, de urnak kell lennie, mert mind a tiz körme fehér.“

Kár, hogy az alsóbb osztályok kevésbé szigoruak tisztaság dolgában. Legyen a munkás ember tenyere kérges és napsütötte, ez jól áll neki, mutatja hogy dolgozik, kaszál, kapál, forgat, meg fogja az eke-szarvát, künn él a szabadban s képes lesz, ha kell, a hazát megvédeni. De mikor vége a munkának, mikor a földművelő visszatér övéi közé, miért ne mosdjék meg jól, éppen mint egy ur, — hideg, vagy ha ez nem használ, meleg vízzel, szappannal. Egészségének is jobb, szebb is és kellemesebb tisztára mosott kezeket, arcokat, megfésült fejeket látni a családi asztal körül.

Tisztaság tekintetében nagyon különböznek a nemzetek. A mongol egyszer fürdik meg életében, t. i. mihelyt megszületett valamely folyó vízbe mártják. Attól fogva haláláig víz nem éri testét. A muszka paraszt mosdik ugyan, de abban nincs nagy köszönet: teli szivja száját vízzel, — azután ezt a nyálas vizet tenyerébe köpi s megdörzsöli vele arcát.

Nálunk legpiszkosabbak a zsidók. Sok adoma van erről. Egy zsidó így elmélkedett egyszer komájával: „Furcsa, hogy az ember kezét mindennap mossa, képét néha napján és lábát soha sem.“ Egyszer megint egy zsidó aszszony, ünnep napja közeledvén, törte fejét miféle örömet szerezhetne gyermekeinek a nélkül, hogy ez pénzébe kerülne. Kis idő

mulva felkiáltott: „Ahá! meg van. Megengedem nekik, hogy egy egész hétig ne mosdjanak.“

A barbár törökök e részben sokkal előbbre vannak. Vallásuk igen bölcsen azt parancsolja, hogy egy nap többször mosdjanak meg. Konstantinápolyban jártamkor, sokszor láttam mosakodó törököket egy-egy mecset udvarában. Mecset anynyi mint török templom. A mecset kupolás épület, négyszögű udvar közepén; mellette külön hosszú oszlop forma torony emelkedik, hegyes véggel. Ez a minaret, melynek erkélyéről a pap templomba hívja a népet, mikor eljön az imádság ideje; mert náluk nem használnak harangot. Az udvaron kút is van. Ide jönnek mosakodni a szegények; sokszor egész csapat állja körül a kútat, övig levetkezve. Azért is, Konstantinápolyban, feltűnő mennyire tiszta a nép. Egyszer beleültem egy társas kocsiba; az ily kocsik akárkit felvesznek csekély árért, s bizonyos irányban tova szállítják. Ruhájokról ítélve szegény emberek ültek velem együtt; de kezök, körmük azért tiszta volt, nagy bámulatomra. Egyszer bementem az ordító dervisek mecsetjébe. Ez egy négyszögű terem, melyben köröskörül a fal mellett akárki a ki be jön helyet foglalhat, s azután torkaszakadtából ordítja mindig ugyanazon mondatot Isten dicsóítására; egyuttal egész testével előre-hátra hajlong. Az ember azt hinné bolondok házába került. Volt ott, mikor beléptem, vagy 50—60 ily bögő és hajlongó alak; többnyire munkások, vízhordók, szóval szegény emberek. Ezek mind javában izzadtak a nagy mozgástól; a terem sem volt nagy, mégis semmi rossz szag nem érzett, oly tisztán tartották ezen szegény emberek testöket.

A magyar nép is szereti a tisztaságot, de még nem eléggé; kellene hogy e tekintetben túl tegyen magán a törökön, hogy nálunk, tesztem, a paraszt is éppen annyit mosdjék, fésülködjék, fürödjék, mint az urak. A víz nem kerül pénzbe. Nyilvános, ingyen fürdőház minden faluban kellene hogy legyen, a hogy minden falunak van temploma. De talán már sokat is papoltam nektek e tárgyról Jövő levelemben, ha nem restelitek, áttérünk majd valami egyébire.

Gerardo Attila.

Egyleti élet és munkásság.

Mitevők legyünk? Vegyük mintául az olyan egyleteket, (milyen pl. a mértékletességi egylet) melyeknek tagjai a társulás főeszméjét felfogják, magokévá teszik, cselekvényeiket ahhoz alkalmazzák és így jó példával járva elől, minden mást, a kívül érintkeznek, azzal az eszmével megismerkedtetni, lehető minden módon magokat ahhoz alkalmazkodásra reá bírni, reá beszélni, sőt őket az egylet tevékeny tagjaivá avatni törekedjenek! Brassai Sámuel.

Székely ifju. Mult számunkban Murányi Sándor „Székelyekhez“ cz. költeményéhez mellékletül egy székely ifju képét adtuk, mely kép a Székely Közművelődési Egylet naptárában 1881-ben közöltetett volt.

Hajós János ministeri tanácsos az Egylet érdemes elnöke kérésünkre készséggel átengedte a képet, hogy felhasználjuk, s mi ezt köszönettel vettük.

Egy nő a nőkhez. Özv. Vass Miklósné asszony, kia mint egyik levelében nekünk írja, elvonultan él a világtól, a mely halad, s a mely a maga nagyozolásával s fényüzési vágyaival minden nemesebb ösztönt elseper, a Dávid Ferencz-Egyletet egy régen irt elmékedésével örvenvendeztette volt meg, mely felolvastatott és nagy kedveltségben részesült. Nem lévén terünk arra, hogy az egészet közöljük, hadd álljanak itt a nőkhez szóló lelkes szavai: „Az annyi aggályok és erőmegfeszítések között vadászott boldogság sehol sem létezik saját szívünkön és családi körünkön kívül. A családi kör lelke pedig ti vagytok kedves nők. Ti tehetitek azt oly paradicsommá, honnan a nyugtalan vágyak ne üldözzék ki a boldogság után sovárgó lelket. Tegyétek ezt a révet biztossá a szenvedélyek viharaitól. A hiu ábrándok hullámaival zárjátok ki belőle, hogy csendes keblében az ég mosolygó képe tükrözzék. Szívetek érzelmei sorompói közé ne bocsássatok senkit, ki a haza jólétét önérdekéért elfelejti; ki kincsvágyért erkölcstelenségre vetemedik. Hazám lelkes leányai fogadjátok fel, hogy ti a nemzet erkölcsi súlyedése ellen küzdenni fogtok!“

Népkönyvtárt kell teremteni! Orbok Mór pozsonyi polgár iskolai tanár két művét „Tréfás számtani feladványok“ és „Tréfás mértani feladványok“ 25—25 példányban a Dávid Ferencz-Egyletnek ajándékozta. Mutatványt fogunk küldeni belőle a f-egyleti elnökökhez, azzal a kérésünkkel, hogy a népiskolákban ismertessék meg és ajánlják, mint olyan könyveket, a melyekből a gyermekek játszadozva tanulják meg a számítás. A tanár ur fogadja köszönetünket az ajándékért.

Felolvasások. A Kolozvárt rendezett felolvasások közül a negyedik január 29-én tartatott meg szép eredménnyel. A hallgatóság az unitárius főiskola nagy termét jó részt megtöltötte. A felolvasók közül Kovácsi Antal tanár szerencsésen választott tárgyával „Luxus a nevelésben“ nemcsak a tanügy barátok, hanem a szülők érdeklődését is felkeltette. A felolvasó hiven rajzolta le jelen társadalmunkat hibáival egyetemben, melyek között a legelső az, hogy társadalmi életünkben még mindig bizonyos rangkorság uralkodik a foglalkozások természete szerint. A hivatal viselést tisztesebbnek tartjuk a kézzel végzett munkánál s ezért mindenki abba jár, hogy ha ebben volna jusson a másikba, s ha már ott van ne hogy vissza essék ebbe. A mesterségre adással mi még csak ijesztjük gyermekeinket. Leányaink — főleg az ugynevezett középosztálybeliek — annyit kell hogy tanuljanak a rossz rendszer miatt, hogy 16—17 éves korukban már nem tartják magukhoz illőnek a gyermekes gondolkozást, s 20 éves korukban már vén leányoknak vesszük. Ha észszerűen nevelnők, hajlamaikra hallgatnánk, akkor bármelyik álláson fel kellene hogy találja magát mind a fiu, mind a leány. A második, Grátz Mór, evangélikus lelkész felolvasása „Egy refor-

mátor családi körében,“ valóságos nyereség volt egyletünknek, mert megerősítette és kivihetőnek bizonyította azt a törekvésünket, a melyet Dr. Hegedűs István egyetemi tanár ur szivességéből már korábban érvényesítettünk, hogy felolvasásainkon nem-csak mint hallgató, hanem mint felolvasó is részt vehet bárki, a ki a vallás és erkölcs kérdései iránt érdeklődik. A felolvasást lesz alkalmuk bővebben megismerni olvasóinknak. A felolvasónak Ferencz József püspök és egyl. tiszt. elnök mondott igen meleg és szívélyes köszönetet.

A jelen hónap 26-án lesz az 5-ik felolvasó gyűlés, mely alkalommal felolvas Kozma Ferencz tanfelügyelő „A vallásos nevelésről“, F'anghné Gyujtó Izabella „Az anyáról“, Kőváry László akad tag fellovasása „Egy társadalmi kérdésről“, márczius 25-re halasztatott, ugyanakkor felolvas Boros György tanár „A templomba járás és nem járásról “

Sepsi-Szent-Királyon az unitárius és ev. ref. lelkészek együttes közreműködése mellett önképző- és jótékony czélú egyesület alakult. A tagok hetenként két estve össze gyűlnek; gyűlések alkalmával a nők fonnak, kötnek, varrnak s az együttes társalgáson kívül szavallatok, énekek és a lelkészek közérdekű felolvasásai foglalkoztatják a megjelenteket. Az egyesület czélja első sorban egy népkönyvtár megteremtése és ez által a község vallás-erkölcsi s általában szellemi szükségletei kielégítése. A jótékony czélt az által véli elérhetőnek az egyesület, hogy az időnként rendezendő fillérestélyek és műkedvelői előadások jövedelmét szegény iskolaköteles gyermekek ruházattal és taneszközzel való ellátására fordítja. Az alakuló közgyűlés Vaska Béla unitárius lelkészt elnöknek és Benedek Árpád ev. ref. lelkészt igazgatónak választotta. Még az egyesület megalakulása előtt nevezett lelkészek közreműködésével az unitárius és ref. egyházak javára hangverseny tartatott, mely a két egyháznak külön-külön 8 frt 72 krt jövedelmezett. — Üdvözljük ifju barátainkat, hogy újabb bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy a nemes munka nem ismer felekezeti különbséget. Ha Abrudbányán s Fiaftfalván egy templomban tudnak imádkozni unitáriusok és reformátusok, miért ne tudnának egy munkában, a nép nevelésében s a vallás-erkölcsi élet ébresztésében, együtt munkálni mindenütt.

A haranglábi „dalárda és olvasó egylet“-ben tanulságos felolvasásokat tartott ifj Gálfalvi István lelkész aa. A közelebbi alkalmakkal felolvasása tárgyai voltak: „A férfiúi erély mennyire foly be a család valóságára és hazafiságára?“ „A családok egészségének épségben tartása.“ „A család-tagok kölcsönös bizalmának ébren tartása.“ Követésre méltó példa! Gv.

Aranys-Torda kör. Ebben a körben, — köszönet a buzgó embereknek — olyan élénk mozgalom kezdett megindulni, hogy van reményünk, hogy állandó rovatot nyithatunk számára. Tordáról Iszlai Márton ismét bejelentett kilencz új tagot. Komjátszegről Imecs Lajos lelkész ur tizet. Toroczkón Derzsi Domokos tanító dal-kört alakított s a körnek eddig elé husz tagja van. Egyelőre főleg tem-

plomi énekeket akarnak tanulni, hogy az isteni tiszteletet emeljék. A hivek kapnak az alkalmon s jól teszik. Levelezőnk óhajtaná, hogy Toroczkón egy fiók-egylet alakuljon Toroczkó-Szentgyörggyel együtt Kivánjuk, hogy óhaja megvalósuljon, s hisszük, hogy ha egy akarattal kezdeményeznek már a tavaszon meg lesz.

A kereszturkői dalkör megtartotta dalestélyét, jan. 29-én A -Siménfalván s mint levelezőnk értesít, szép sikerrel. A dalkör pénztára s a székely-kereszturi iskola új tanszéke javára Györfy Ferencz pénztárnok kimutatása szerint felülfizettek: Ürmösi János 20 kr. Vári Domokos 20 kr. Szabó János 50 kr. Marosi Lajos 1 frt. Darkó Lajos 10 kr. Szász Mihályné 50 kr. Jakabházy Gáspár 1 frt 50 kr. Aranyosi Gyula 50 kr. Zsigmond Zsigmond 50 kr. Ferenczi Gyula 50 kr. Ördög Péterné 50 kr. Kotz József 50 kr. — Ajándékozott Göncz Károlyné egy tortát, mely kisorsoltatván begyűlt 3 frt 70 kr, s elnyerték Bedő József és Ferenczi Gyula, kik közül az első 10 krt a második 20 krt s a tortát visszaajándékozván az új sorsoláson begyűlt 3 frt 20 kr ; Jakabházy Gáspár mint nyerő újból visszaajándékozván árverezés útján Ferenczi Gyula 2 frt 70 krral megvette s ismét visszaajándékozta, miután szabad kézből eladatott 80 kron, mely összeget Lőrinczi Zsigmond megpótolván 20-krral, a torta behozott 10 forintot és 90 krt. Pénzt ajándékoztak: Sándor Mózes tanfelügyelő 50 kr. Duka Jánosné 50 kr. Szél Géza 1 frt. Boros György tanár 2 frt. Sándor János 50 kr. Török Sámuel 1 frt. Buksa Sándor 50 kr. Összesen 23 frt 20 kr. Fogadják mindnyájan a dalkör szives köszönetét.

Bágyonból az Unitárius Közlöny mult számában közölt tudósításra vonatkozólag terjedelmes nyilatkozatot kaptunk Balogh Sándor községi tanító urtól. Terünk szűk volta miatt kénytelenek vagyunk csak a dologra tartozó részek közlésére szorítkozni. E szerint karácsonkor 150 körül vettek urvacsorát. Az énekezők most több időt fordíthat az ének tanításra, mint a mikor az iskola felekezeti volt, mivel az egyedüli tárgya A hitoktatásban a mult évben 73, a jelen évben 93 unitárius gyermek részesült. Mindennapi iskolába járó tanköteles van 169, ebből iskolába jár 93; teljes szegénység miatt nem jár 32 s más községben lakik 17, tehát nem igazolhat 27 et. A felekezeti iskola soha sem állott így Bágyonban. „Tíz éve mult — írja a tanító ur — hogy Bágyonban községi iskolázás van, s ha ezikk író egyetlen lelket állít elé, a ki két éven át legalább összesen 10 hónapot tanult s nem tud olvasni, akkor meghajlok előtte, de nem hiszem hogy találna.“

Örvendünk ennek a nyilatkozatnak, mert ha nem is oszlatja el teljesen a korábbiiban kifejezett aggodalmakat, arról biztosít a mi iránt mi kifejeztük reményünket, s a mi a közlésnek egyedüli célja volt, — hogy valamint az iskolázás már jelenleg is jobb a mult évinél, ugy minden haladni és javulni fog idővel s ezt méltán is várhatja mindenki egy olyan jóra való községtől, a milyen Bágyon. Nem lehet rosز néven venni, ha a nép javát akaró emberek nem hagyják szó nélkül, hogy ha, mint a mult

évben is, 165 rendes tanköteles gyermekből csak 77 s tehát az egésznek felénél kevesebb járt iskolába, s az ismétlők közül úgy szólva egy sem tanult

Martonosban Gábor Albert ifju lelkész már ezelőtt négy évvel önképző kört alakított, melyben a felnőttek oktatását sikerrel folytatja.

Köszönet nyilvánítás Az „Unitárius Közlöny“ költségei fedezéséhez hozzá járultak 1 frt 20 kr. előfizetési összeggel: Szász Adám, özv. Székely Sándorné (1 frt), Farkas József, Simén Elek Kolozsvárt, kik a Dávid Ferencz-Egyletnek mindnyájan alapító vagy rendes tagjai s ez iránti kötelezettségüknek is eleget tettek. Köszönjük a pártolást s kérjük továbbra is.

Szerkes tő izenet. B J. Szováth, O G. Héviz, Cs. L. Bágyon, G. M. Torockó, B. L. Keresztur várjuk a választ — Szabó Lajos urnak Szabéd, közelebbről adjuk. — V D Torda intézkedünk — Sántha K urnak, levélben válaszoltunk — Kgy. S. Kénos A kimutatást vettük. Kérünk tudósítást a munkálkodásról. — G. B D.-Szent-Márton, köszönjük. — L e l k é s z barátainkat kérjük, hogy ha az egyl. titkár felhívására nem nyilatkoztak volna, nyilatkozzanak, ne hogy majd késő legyen.

A szerkesztőség kéri a fiók-egyletek titkárait, az irodalmi bizottság tagjait és a lelkész s tanító urakat, hogy közlésre szánt dolgozataikat legkésőbb a hónap 15-ig, s tudósításaikat 20-ig szíveskedjenek beküldeni, mert különben abban a hónapban nem használhatja fel.

Hazánk és a külföld.

J a p á n b a n az unitáriusok kezdenek szaporodni és munkálkodni. Közelebbről egy missionáriust küldöttek oda az unitáriusok s még egyre van szükség. Ezelőtt 28 évvel még egy keresztény sem volt Japánban.

A z O l a s z királyné kegyelmesen elfogadta Bracciforti tanártól Channing és Dr Martineau műveit, s kifejezte örömét a felett, hogy a kitünő tudósok műveivel megismerkedhetett.

E g y b e s z é d e t e m tartok jó beszédnek — mondja Longfellow — a melyikben nem hallom a szívverését.

M e g t ö r t é n t. Két férfi, mindkettő unitárius és unionista, utazott Angliában Chester és Manchester városok között Egy állomásnál egy ujságot vesznek s azt a nem kedves hirt olvassák belőle, hogy Northwichban Brunnert választották meg képviselőnek, de semmi megjegyzést nem tettek, míg nem egy utitársuk így kiált fel: „Ah urak ez már borzasztó dolog! Az urak talán nem is tudják, hogy Brunner nemcsak hogy radikális, hanem a mellett unitárius is? No hát én tudatlan ember vagyok, de egy dologhoz értek s ez a vallás. Én sok könyvet olvastam már s tudom, hogy az unitáriusnak a pokolba kell jutni. És mégis ezek az emberek azt hiszik, hogy egy olyan ember is elég jó a parlamentbe, a kit az Isten csak a tüzre tart érdemesnek.“ A két férfi nem tévén megjegyzést egy aszszonyhoz fordult az utas s kérdi „s ön tisztelt aszszonyság mit gondol?“ „Én“ felelt az aszszony röviden — „hát én azt gondolom, hogy maga egy nagy számár!“

Irodalom.

Ebben a rovatban a szerkesztőséghez beküldött műveket, terünkhez mérten, ismertetni fogjuk.

Dávid Ferencz Emlékét Jakab Elek terjedelmes művét az Egyházi K Tanács megvásárolta s az eddigi 2 frt 50 kr. helyett 1 frt 50 kr-ra szabta az árát, a mely már oly mérsékelt összeg, hogy mindenki megszerezheti ezt a művet, a melynek egy unitárius asztaláról sem kellene hiányozni. A szerkesztőség 1 frt 60 kr. beküldése után szívesen megküldi bárkinek.

A Leányvilág 4-dik száma is diszes kiállításban s tanuságos cikkekkel jelent meg.

Nyilvános nyugtázás.

Második közlemény.

A Dávid Ferencz Egylet pénztárába fizettek:

Alapítók 10–10 frtot: Kolozsvárt: Ferencz József püspök, Özv. Nagy Elek-né, Gr. Bethlen G.-né, Özv. Szilvási Miklósné, Kovácsi Antalné, Dr. Brassai Sámuel, Mikó Imre, Vécsei Sámuel, Filep István, Nagy Lajos, Farkas József, Gyulai László, Gyulai Árpád, Ambrus Gergely, Boros György, Haller Rezsóné, Váradai Károly, Özv. Kriza Jánosné, Mózes András, Sárdi József, Jánosi Gergely, Szász Adám, Dr. Veress Vilmos, Dr. Berde Áron, Kőváry László, Lászlóczky György, Bedő Dániel, Kovács János, Szigethi Miklós, Ulár Pál, Molnár Sándor, Dr. Gálffy Endre, Dr. Bartok István, Dr. Bartók Zsigmond, Frankis János, Sárdi István, Pataki Istvánné, Boér Gergely, Keresztély Lajos, Czecz Péter, Szigethy Béla, Ifj. Lászlóczki Sámuel, Ifj. Lászlóczki Péter, Pákei Lajos, Özv. Pákei Lajosné, Lászlóczki Lajos, Özv. Gyergyai Ferenczné, Arkosi Lajos, Dr. Arkosi Gyula, Özv. Farnos Elekne, Özv. Koronka Antalné, Berde Mózes, Kővári Mihály, Id. Lászlóczky Péter, Benkő Mihály, Berde Béla, Özv. Groisz Gusztávné, Macskási Lajosné, Oriold József, Oriold Józsefné, Jelen Erzsi.

Bágyi Kálmán. pénztárnok.

TARTALOM.

Dávid Ferencz emlékéhez (Rap-sodia.) Nagy Lajostól	65	Levelek Kolozsvárról. Gerandó Attilától	73
János Zsigmond (arczképpel.) Kőváry Lászlótól	67	Egyleti élet és munkásság	75
A szegény asszony olajos korsója. Rédiger Gézáttól	70	Hazánk és a külföld	79
		Irodalom	80
		Nyilvános nyugtázás	80